

Kunta- ja aluevaalitavoitteet 2025

Miten sinun kuntasi ja hyvinvointialueesi huolehtii sateenkaariperheistä*?

*Sateenkaariperheet ovat lapsiperheitä, joissa yksi tai useampi vanhemmista kuuluu seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön

1. Lasten arkea helpotetaan vuoroasumistilanteissa, kaikki lapselle tärkeät aikuiset huomioiden

- Sateenkaariperheissä erityisen tärkeää kumppanuusvanhemmuusperheissä
- Lasten ja perheiden palvelut, kuten lastensuojelun palvelut, koulukyydit, kotipalvelu, varhaiskasvatus ja terveydenhuolto on turvattava lapselle ja tämän perheelle kaikissa kodeissa, myös silloin, kun kodit sijaitsevat eri hyvinvointialueilla.
- Huomioidaan kaikki lapsen kodit ja arkeen kuuluvat aikuiset, ja käytetään heistä lapsen ja perheen käyttämiä termejä.
- Viestintä lapsen asioista on mahdollistettava kaikille lapsen tosiasiallisille vanhemmille perheiden toiveiden ja sopimusten mukaisesti.

2. Sukupuolittamaton vanhemmuuspuhe otetaan osaksi palveluiden arkea

- Perheissä on monenlaisia vanhempia monenlaisissa rooleissa. Vanhemmilla on esimerkiksi monenlaisia sukupuoli-identiteettejä. Perheen ulkopuolinen ei voi tietää, millä sanoilla lapsi puhuu vanhemmistaan ja muista perheenjäsenistä. Sukupuolittamaton vanhemmuuspuhe on helppo tapa puhua moninaiselle joukolle perheitä. Sukupuolitettuja vanhemmuusnimikkeitä pitäisi käyttää ainoastaan silloin, kun on jo tiedossa perheenjäsenten toiveet. Joka tapauksessa 'vanhemmista' ja esimerkiksi 'kotijoukoista' on yksinkertaista puhua jokaisessa tilanteessa.

3. Perhepalveluiden ja kasvatustilan ammattilaiset kohtaavat kaikenlaiset sateenkaariperheet asiallisesti ja riittävään osaamiseen nojautuen

- Sote- ja kasvatustilan ammattilaisille saatava lisäkoulutusta sateenkaariperheiden ja ennen kaikkea sukupuolen moninaisuuden kohtaamiseen sekä vähemmistöstressin tunnistamiseen.
- Palveluntarjoajilla on velvollisuus kouluttaa henkilökuntaansa, huolehtia syrjimättömyyden ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteiden toteutumisesta, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelmien laatimisesta ja sateenkaariperheiden aktiivisesta kutsumisesta palveluiden piiriin.
- Perheiden moninaisuus ja sateenkaariperheet erikseen mainiten tulee liittää kaikkien koulutustasojen opetussuunnitelmiin. Opetussisällöt on jalkautettava myös oppimateriaaleihin, joissa sateenkaariperheiden tulee näkyä muutenkin kuin erillisinä lukuina.
- Hedelmällisyydestä, seksuaalisuudesta ja perheellistymismahdollisuuksista on puhuttava lapsille ja nuorille niin, että myös sateenkaarinuoret saavat relevanttia tietoa omanlaisensa seksuaalisuuden/sukupuolen toteuttamisen lisäksi myös omista lapsiperheellistymismahdollisuuksistaan.

- Palveluissa täytyy huomioida sukupuoleltaan moninaisten vanhempien perheellistyminen, raskaus, synnytys ja lapsiperhe-elämä.
- Asiakkaan koko perhesuhteiden kirjo on tunnistettava, ja otettava mukaan asiakkaan tueksi.

4. Kaikille kunnille ja hyvinvointialueille nimitetään yhdenvertaisuussuunnittelija, joka vastaa sateenkaariasioista

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle taataan riittävät resurssit, ja siinä huomioidaan perheiden monimuotoisuus
- Osaamisen vahvistaminen perusopetuksen opetussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelman yhdenvertaisuus-, moninaisuus- ja sukupuolisensitiivisyystavoitteiden toimeenpanossa

5. Työnantajina kuntien ja hyvinvointialueiden on tuettava työn ja perheen yhteensovittamista myös sateenkaariperheissä

- Työpaikoille on luotava sellaista sosiaalista tilaa, jossa kukin voi tuoda julki perhetilanteitaan ja niistä kumpuavia yhteensovittamistarpeita oman toiveensa mukaisesti
- Yhdenvertaisuussuunnitelman on tunnistettava sateenkaariperheet
- Turha sukupuolittaminen poistettava työpaikan ohjeistuksista ja käytännöistä, jotta kaikki sukupuolet tulevat huomioiduksi.
- Isien ja ei-synnyttävien vanhempien neuvolakäynnit on hyvä sisällyttää työ
- Joustoja tarvitaan myös työntekijöiden tarpeisiin, jotka liittyvät lapsiperheellistymiseen – esimerkiksi hedelmöityshoitoihin, adoptioneuvontaan ja sijaisperhevalmennukseen.
- Työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvä lainsäädäntö ja työehtosopimukset useissakaan tilanteissa tunnista kaikkia sateenkaariperhetilanteita. Yhdenvertaisuuteen pyrittäessä työpaikoilla pitää siis olla valmiuksia soveltaa lakia ja sopimusta niin, että tosiasiallinen yhdenvertaisuus voisi toteutua.
- Julkisten työnantajien on annettava esimerkkiä muille toimijoille työnantajina, jotka huomioivat perheiden monimuotoisuutta suunnitelmallisesti

Sateenkaariperheiden huomioiminen aluevaaleissa

1. Hedelmöityshoitojen resurssit varmistetaan ja hoitoja tarjotaan yhdenvertaisesti eri perhe- ja suhdemuodoissa eläville, kuten kumppanuusvanhemmille ja itsellisille

- Yhdenvertaisuuden toteutumisen välttämättömänä edellytyksenä on hedelmöityshoitojen resurssien merkittävä kasvattaminen. Nyt niukoilla resursseilla perustellaan kokonaisten ihmisryhmien jättämistä palveluiden ulkopuolelle (esimerkiksi kumppanuusvanhemmat).
- Kaikki ihmisryhmät otettava julkisten palveluiden piiriin:
 - Kumppanuusvanhempia on voitava hoitaa perheenä myös julkisilla klinikoilla, vaikka osapuolet eivät ole rakkaussuhteessa keskenään.
 - Itsellisinä hoitoon hakeutuvien rakkaus- ja muiden läheissuhteiden perusteella ei saa evätä hoitoja. Nykykäytäntö perustuu hyvin vanhakantaisiin käsityksiin rakkaus- ja intiimisuhteista.
 - Hoitoja tarjottava kaikille sukupuolesta riippumatta. Hoidoissa ja hoitokäytännöissä huomioitava, että osa ihmisistä on esimerkiksi muunsukupuolisia.
 - Jos paria, joka on oikeudellisilta sukupuoliltaan naispari, hoidetaan sellaisilla siittiösoluilla, joiden luovuttaja voidaan vahvistaa lapsen vanhemmaksi (vanhemmuuslain 2023 myötä tullut mahdollisuus), hoidot on voitava tehdä myös tässä tapauksessa julkisessa terveydenhuollossa.
 - Aiemmat mielenterveysdiagnoosit eivät saa olla hoitojen esteinä varsinkaan silloin, kun ne liittyvät jo ratkaistuihin syrjinnän tai kehodysforian kokemuksiin.

- On mahdollistettava myös julkisessa terveydenhuollossa:
 - Oman luovuttajan käyttäminen
 - Tuoresiirtojen tekeminen hoidettavan suostumuksella, ennen kaikkea kumppanuusvanhemmuustilanteissa tai tunnetun luovuttajan kanssa
 - Toisen puolison hedelmöitetyn munasolun istuttaminen toisen puolison kohtuun (RIVF-hoito).
 - Sukusoluja pitäisi voida siirtää yksityisiltä klinikoilta julkisille silloin, kun se takaisi täyssisarusten syntymisen jo olemassa olevalle lapselle
 - Julkisessa terveydenhuollossa tehtävien hoitokertojen lukumäärä tulee olla synnyttäjakohtainen.

2. Asiantuntevaa hedelmällisyysneuvontaa tarjotaan kaikille sukupuolivähemmistöille, myös nuorille

- Erityisesti ennen sukupuolen korjaushoitoja ja sukupuolipiirteitä muokkaavia toimenpiteitä on potilaalle annettava riittävästi tietoa toimenpiteiden vaikutuksesta hedelmällisyyteen sekä kaikin tavoin pyrittävä suojaamaan hedelmällisyyttä, jos se on potilaan toiveiden mukaista, ja kertomaan potilaalle esimerkiksi sukusolujen tallettamisen mahdollisuudesta.
- Hoitohenkilökunnalla on keskeinen velvollisuus ottaa hedelmällisyyteen ja lisääntymiseen liittyvät kysymykset aktiivisesti keskusteluun, ennen kaikkea nuorten henkilöiden kohdalla, joilla lapsiperheellistyminen ei ole tämänhetkisessä elämäntilanteessa ajankohtaista.
- Potilaan nykyinen tai mahdollinen myöhempi toive lisääntyä ei saa vaikuttaa sukupuolen korjaushoitoihin.

3. Kaikille sukupuolivähemmistöihin kuuluville tarjotaan mahdollisuus tallettaa sukusolujaan myöhempää omaa käyttöä varten

- Kaikille sukupuolivähemmistöihin kuuluville on tarjottava mahdollisuutta tallettaa sukusolujaan myöhempää omaa käyttöä varten, osana julkista terveydenhoitoa.
- Nykyisin jo laajasti tarjotun siittiöiden tallettamisen lisäksi munasolujen talletuksesta pitää saada samalla tavalla itsestään selvä mahdollisuus, jos henkilö sitä haluaa.
- Sekä talletettuja siittiöitä että munasoluja on itsestään selvästi voitava käyttää sekä omiin että puolison/kumppanuusvanhemman hoitoihin. Ne on voitava myös lahjoittaa muiden käyttöön.
- Alkioiden huomattavasti paremman säilyvyyden takia, munasolujen lisäksi tulisi voida tallettaa myös alkioita mukaan lukien puolison ja lahjasiittiöillä hedelmöitetty munasolut omaan käyttöön.

4. Perheoikeudellisten yksiköiden osattava hoitaa perheiden sopimukset lapsen huollosta, kun sovitaan huoltajuudesta kahta useammalle

- Vanhempien sopimus kahta useammasta huoltajasta on lähtökohtaisesti vahvistettava lautakunnassa, jos vanhemmat sovussa näin sopineet. Huoltajuuksien kierrättäminen oikeusistuimen kautta hukkaa resursseja ja lykkää lapsen edun toteutumista.
- Lastenvalvojilla oltava osaamista auttaa monen muotoisia sateenkaariperheitä huoltajuus-, tapaamis- ja elatusasioissa, mukaan lukien useamman kuin kahden tosiasiallisen vanhemman perheitä.
- Perheoikeudelliset yksiköt ja perheoikeudellisten päätösten täytäntöönpano on keskitettävä hyvinvointialueittain.
- Lastenvalvojien resurssien on vastattava alueen tarpeeseen. Perheiden on päästävä perheoikeudellisten palvelujen piiriin ennen tilanteen kriisiytymistä.

5. Lastensuojelussa otetaan sateenkaariperheitä perhehoitajiksi ja koulutaudutaan sateenkaariperheistä adoptiohakijoina

- Lastensuojelun organisaatioiden ja ammattilaisten on kehitettävä toimintatapojaan sekä työskenneltävä asenteellisten esteiden purkamiseksi, jotta voitaisiin lisätä lastensuojelun sijaishuollon perhehoitoa sateenkaariperheissä.
- Sateenkaari-ihmisiä tulee aktiivisesti informoida ja rohkaista harkitsemaan sijaisvanhemmuutta.
- Adoptioyhteistyötä on etsittävä sellaisten ulkomaisten toimijoiden kanssa, jotka sijoittavat lapsia sateenkaariperheisiin. Kotimaisissa adoptioissa kehitettävä ammattilaisten osaamista, jotta sijoituspäätöksiä ei tehdä syrjivin perustein.

Olemme apunasi! Ota yhteyttä:

Juha Jämsä, toiminnanjohtaja
Sateenkaariperheet ry
044 997 1956
juha.jamsa@sateenkaariperheet.fi